

УДК 658.15:005.934

Г.П. Коц

Харківський національний економічний університет, Харків

ТЕОРЕТИЧНЕ УЗАГАЛЬНЕННЯ МОНІТОРИНГУ ЯК ОСНОВИ РОЗКРИТТЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТУ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Розглянуто сутнісне розуміння моніторингу та фінансової безпеки. Обґрунтовано доцільність визначення моніторингу в якості основи розкриття фінансової безпеки суб'єкту господарювання. Надано авторське уточнене визначення поняття «фінансова безпека». Розкрито сутнісне розуміння моніторингу фінансової безпеки суб'єкту господарювання.

Ключові слова: інформація, моніторинг, взаємодія, суб'єкт господарювання, фінансова безпека, фінансові ресурси.

Вступ

Змінність впливу факторів зовнішнього середовища на стан функціонування будь-якого суб'єкту економічних відносин, можливі удосконалення нормативної бази ведення господарської діяльності та дії потенційних конкурентів створюють безперервний тиск на дієвість та фінансову стабільність досліджуваного суб'єкту господарювання. Тобто, питання забезпечення та підтримки фінансової безпеки такого суб'єкту господарювання об'єктивно визначають змістовність не лише його функціонування, а й подальшого існування. При цьому особливо гостро ці питання постають під час розвинення глобальних фінансових криз та нестабільного економічного розвитку. У свою чергу це визначає за доцільним проведення постійного моніторингу не лише фінансової складової діяльності суб'єкту господарювання, а й його господарської діяльності в цілому. Відтак досить ґрунтовним є обговорення питання щодо розгляду моніторингу в якості основи розкриття фінансової безпеки суб'єкту господарювання, що і визначає актуальність обраного напрямку дослідження.

Визначення основної мети дослідження. Загалом розгляду проблемних питань ведення моніторингу та забезпечення фінансової безпеки діяльності різних суб'єктів господарювання присвячено достатню кількість робіт. При цьому, існуючі напрацювання торкаються як суто теоретичних досліджень, так й практичних розробок [1, 2, 3, 5, 8, 13].

Однак, незважаючи на це, все ж таки залишаються дискусійними питання щодо узагальнення моніторингу фінансової безпеки господарюючого суб'єкту на теоретичному рівні. Насамперед це стосується визначення ланцюгової складової узагальнення значення та ролі моніторингу як основи розкриття фінансової безпеки суб'єкту господарювання. Тож саме це і варто визначити в якості головної мети даного дослідження.

В якості окремих же завдань поставленої мети дослідження можна вважати узагальнення сутності

моніторингу та фінансової безпеки суб'єкту господарювання, виходячи з визначення основного елементу перетину щодо ведення моніторингу та забезпечення фінансової безпеки відповідно.

Результати

В цілому моніторинг розглядається як процес спостереження, збору та обробки інформації. Зокрема прикладом таких узагальнень сутнісного розуміння моніторингу можна назвати визначення надані:

М. В. Пугачовою, яка вказує, що моніторинг – це послідовність таких процесів: збирання даних, їх систематизація, обробка, архівація, аналіз та прогнозування, а також надання опрацьованої інформації користувачам [14],

В. Н. Едрінової та А. О. Кавіновим, які також підкреслюють, що моніторинг – це комплексна система спостережень, збору, обробки, систематизації та аналізу інформації про стан економічного об'єкта, яка дає оцінку і прогнозує його зміни [6].

Разом з цим також можна відокремити роботи в яких науковці визначають, що моніторинг – це, перш за все, інформаційна система. Зокрема, такої думки дотримуються:

О. М. Пожар, який у своєму дослідженні доводить, що моніторинг це інформаційна система, яка постійно поповнюється завдяки безупинності (системності) відстеження з погляду процесу цілеспрямованого підбору відповідних інформативних показників [12],

І. А. Ігнатієва та О. Г. Кузьміч, що розглядають моніторинг як інформаційну систему для формування управлінських рішень [9].

Тож варто говорити проте, що сутнісне розуміння моніторингу виключно базується на врахуванні категорії «інформація» та низці послідовних процесів, які пов'язані із отриманням та обробкою формалізованих виразів про властивості об'єкту, що досліджуються, зокрема в економічному сенсі поставленого питання даної роботи.

З іншого боку, визначення фінансової безпеки

деякого суб'єкту господарювання (у широкому розумінні цього терміну) зводиться до узагальнення або до розкриття окремих характеристик захищеності господарюючого суб'єкту ринкових відносин або стану його функціонування і розвитку. Підґрунтям такого визначення є врахування існуючих поглядів різних науковців щодо розкриття сутності та змісту такої дефініції як «фінансова безпека».

Так наприклад, О. І. Барановський розглядає фінансову безпеку, переважно, як рівень забезпеченості суб'єктів усіх рівнів управління фінансовими ресурсами; стану складових фінансового ринку; якості фінансових інструментів і послуг; стану фінансових потоків в економіці, ступень захищеності фінансових інтересів [3].

Поряд з цим А. М. Єрмошенко розкриває змістовність фінансової безпеки через визначення фінансового стану суб'єкту господарювання, котрий характеризується збалансованістю системи фінансових показників, стійкістю до внутрішніх та зовнішніх загроз і дозволяє своєчасно та у повному обсязі виконувати взяті на себе зобов'язання, а також забезпечує ефективний розвиток суб'єкту господарювання в поточному та наступних періодах [7].

Аналогічної думки дотримується й К. С. Горячова, яка доводить, що фінансова безпека – це наявність такого фінансового стану, котрий характеризується збалансованістю і якістю фінансових інструментів, технологій і послуг, стійкістю до загроз, здатністю фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію власних фінансових інтересів, місії і завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів, а також забезпечувати ефективний і сталий розвиток цієї фінансової системи [4].

Також розкриває визначення фінансової безпеки через стан функціонування та розвитку деякого суб'єкту господарювання й М. М. Медвідь, який відмічає, що фінансова безпека – це стан економічного розвитку, який характеризується необхідними фінансовими ресурсами для задоволення потреб, виконання функціональних зобов'язань стосовно захисту фінансових інтересів, попередження фінансових загроз та небезпек, подолання фінансової кризи та забезпечення ефективного функціонування [10].

Тож, як видно з поданого вище, різні дослідники визначають, переважно, сутність фінансової безпеки через узагальнення фінансового стану суб'єкту господарювання, що є цілком об'єктивним. При цьому не менш важливим питанням при розгляді змістовної сутності фінансової безпеки є й достатність фінансових ресурсів досліджуваного суб'єкту господарювання. Однак для узагальнення фінансового стану суб'єкту господарювання, як і для визначення зокрема достатності обсягів фінансових ресурсів, важливо володіти інформацією, на основі якої такий стан, необхідну кількість фінансових ресурсів тощо і можливо встановити. Отже, можна говорити проте, що саме інформація є тією сполучною ланкою, яка розкриває

сутнісне розуміння ведення моніторингу у забезпеченні фінансової безпеки суб'єкту господарювання. Тобто, з одного боку, інформація є невід'ємною та найбільш значимою складовою ведення моніторингу, а з іншого, – інформація є основою визначення рівня фінансової безпеки, відповідно до встановлення існуючого стану функціонування та розвитку досліджуваного суб'єкту господарювання.

Якщо ж говорити про моніторинг як послідовність процесів із розкриття інформації про досліджуваний суб'єкт господарювання, то і вданому випадку сполучною ланкою з розгляду фінансової безпеки такого суб'єкту ринкових відносин також є інформація. Ґрунтовність відміченого базується на тому, що розгляд змістовності фінансової безпеки може визначатися також через інструментарій впливів щодо запобігання виникнення ризиків пов'язаних із формування належного стану функціонування суб'єкту господарювання. Прикладом такого подання визначення «фінансова безпека» є узагальнення М. О. Мікуліної та Ю.В. Скрипник, згідно якого фінансова безпека розглядається через сукупність фінансових інструментів запобігання негативного впливу факторів розвитку суб'єктів господарювання для забезпечення випуску високоякісної та конкурентоспроможної продукції [11]. Інакше кажучи, обрання окремих фінансових інструментів щодо формування впливів із запобігання виникнення ризиків пов'язаних із формування належного стану функціонування суб'єкту господарювання також базується на застосування відповідної інформації. Тобто, у підсумку взаємозалежність між моніторингом та фінансовою безпекою може розглядатися в якості безперервного ланцюжка, де ключова роль відводиться інформації, бо в якості входу та виходу розгляду означеної взаємозалежності виступає інформація: інформація – моніторинг – інформація – фінансова безпека – інформація.

При цьому можна стверджувати, що з погляду ведення моніторингу та забезпечення фінансової безпеки досліджуваного суб'єкту господарювання інформація розглядається в якості узагальненого взаємозв'язку, на основі якого і розкривається стан функціонування та розвитку такого суб'єкту ринкових відносин. Тобто, з одного боку (з погляду моніторингу), інформація спрямована на збирання формалізованих виразів про властивості об'єкту дослідження, їх систематизацію, обробку і архівацію з метою подальшого аналізу та прогнозування, а з іншого (з погляду забезпечення фінансової безпеки), – на визначення фінансового стану суб'єкту господарювання, котрий характеризується збалансованістю системи фінансових показників та визначається на основі ведення відповідного моніторингу. У підсумку це дозволяє говорити про такий різновид моніторингу як моніторинг фінансової безпеки суб'єкту господарювання, під яким, на нашу думку, варто розуміти інформаційне узагальнення існуючих зв'язків досліджуваного об'єкту моніторингу, яке спрямоване на збирання даних, їх систематизацію, обробку і архівацію з метою подальшого аналізу та прогнозування і надання опрацьованої інформації зацікавлен-

ним особам щодо розкриття існуючого фінансового стану досліджуваного суб'єкту господарювання з метою визначення рівня його фінансової безпеки та покращення такого рівня у разі необхідності.

Разом з цим також можна надати й уточнене визначення поняття «фінансова безпека» з погляду врахування важливості моніторингу щодо забезпечення прийняттого рівня зазначеної безпеки. Тобто, фінансова безпека – це сукупність економічних відносин, проявом яких є ступень захищеності суб'єкту господарювання та досягнення збалансованого стану параметрів з його функціонування внаслідок узгодженого руху потоків фінансових ресурсів такого суб'єкту господарювання, інструментом розкриття чого можна вважати ведення моніторингу фінансових аспектів функціонування досліджуваного суб'єкту господарювання.

Висновки

Таким чином, в роботі проведено теоретичний аналіз щодо розкриття сутнісного розуміння дефініцій «моніторинг» та «фінансова безпека», який дозволив визначити моніторинг в якості одного із інструментів щодо забезпечення прийняттого рівня фінансової безпеки суб'єкту господарювання. Зокрема на основі проведеного аналізу надано уточнене визначення сутнісного розуміння дефініцій «фінансова безпека» та змістовне узагальнення моніторингу фінансової безпеки суб'єкту господарювання. Проте для розкриття процесу ведення моніторингу фінансової безпеки суб'єкту господарювання за доцільним є обрання конкретної множини показників діяльності досліджуваного суб'єкту господарювання, що і варто обрати в якості подальшого напрямку дослідження.

Список літератури

1. Алексеєнко Л.М. Моніторинг учасників фінансового ринку: реалії та пріоритетні напрями гарантування національної безпеки / Л.М. Алексеєнко, Н.В. Савчук // *Наука й економіка*. – 2011. – Вип. 4. – С. 7-11.
2. Аржевітін С. Деякі питання фінансового моніторингу в Україні / С. Аржевітін // *Економіст*. – 2010. – № 8. – С. 47-50.
3. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): автореф. дис. на здоб. наук. ступ. д.е.н. : спец. 08.03.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / О.І. Барановський. – К.: НАНУ, Інститут економічного прогнозування, 2000. – 34 с.

4. Горячева К.С. Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки / К.С. Горячева // *Економіст*. – 2003. – № 8. – С. 65-67.

5. Довгань Ж. Індикатори та моніторинг фінансової стійкості банківської системи / Ж. Довгань // *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. – 2011. – № 2. – С. 31-41.

6. Едрінова В.Н. Система показателів моніторингу устойчивости регіональної фінансової системи / В.Н. Едрінова, А.А. Кавинов // *Фінанси и кредит*. – 2005. – № 19. – С. 4-12.

7. Єрмошенко А.М. Визначення поняття фінансової безпеки страховика та її категорії / А.М. Єрмошенко // *Актуальні проблеми економіки*. – 2004. – № 4 (34). – С. 46-52.

8. Ігнат'єва І.А. Моніторинг як інформаційна основа для формування управлінських рішень щодо розвитку підприємства побутового обслуговування / І.А. Ігнат'єва, О.Г. Кузьміч // *Економіка та держава*. – 2009. – № 10. – С. 20-22.

9. Ігнат'єва І.А. Моніторинг як інформаційна основа для формування управлінських рішень щодо розвитку підприємства побутового обслуговування / І.А. Ігнат'єва, О.Г. Кузьміч // *Економіка та держава*. – 2009. – № 10. – С. 20-22.

10. Медвідь М.М. Фінансова безпека регіонів України (на прикладі Харківської області): автореф. дис. на здоб. наук. ступ. к.е.н. : спец. 08.00.05 «Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка» / М.М. Медвідь. – Полтава.: ПНТУ ім. Ю. Кондратюка, 2008. – 23 с.

11. Мікуліна М.О. Фінансова безпека розвитку сільськогосподарських формувань / М.О. Мікуліна, Ю.В. Скрипник // *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Фінанси і кредит»*. – 2007. – №2. – С. 132-137.

12. Пожар О.М. Механізм моніторингу процентного ризику в системі управління ним / О.М. Пожар // *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України»*. – Т. 24. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. – С. 334-340.

13. Приходько С. Моніторинг рівня економічної безпеки національного промислового виробництва / С. Приходько // *Економіст*. – 2011. – № 5. – С. 82-83.

14. Пугачова М.В. Методологічні засади статистичного моніторингу ділової активності підприємств: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. д.е.н.: спец. 08.00.10 статистика» / М.В. Пугачова. – К.: Державна академія статистики, обліку та аудиту, 2008. – 29 с.

Надійшла до редакції 4.10.2012

Рецензент: д-р екон. наук, проф. А.А. Пилипенко, Харківський національний економічний університет, Харків.

ТЕОРЕТИЧЕСКОЕ ОБОБЩЕНИЕ МОНИТОРИНГА КАК ОСНОВЫ РАСКРЫТИЯ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ СУБЪЕКТА ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ

Г.П. Коц

Рассмотрено сущностное понятие мониторинга и финансовой безопасности. Обоснована целесообразность определения мониторинга в качестве основы раскрытия финансовой безопасности субъекта хозяйствования. Предоставлено авторское уточнение определения понятия «финансовая безопасность». Раскрыто сущностное понимание мониторинга финансовой безопасности субъекта хозяйствования.

Ключевые слова: информация, мониторинг, взаимодействие, субъект хозяйствования, финансовая безопасность, финансовые ресурсы.

THEORETICAL GENERALIZATION OF MONITORING AS THE FUNDAMENTAL OF BUSINESS ENTITY'S FINANCIAL SAFETY

G.P. Kotz

The essential understanding of monitoring and financial safety has been studied. The expediency of monitoring as the funda-

mental of business entity's financial safety has been rationalized. The author of the article has also specified the definition "financial safety". The expediency of essential understanding of monitoring and the business entity's financial safety has been covered.

Key words: *information, monitoring, cooperation, business entity, financial safety, financial resources.*